

Tartu Hoiu-laenuühistu

raigo.solg@yhistupank.ee

Teie: 29.10.2025

Meie: 10.11.2025 nr 3-2.1.4

Austatud Andro Roos

Tartu Hoiu-laenuühistu on Audiitorkogu poole pöördunud selgitustaotlusega. Järgnevalt vastame laekunud selgitustaotlusele.

Tartu Hoiu-laenuühistu esitab:

Probleemi olemus

„Audiitortegevuse seaduse“ §-s 91 on sätestatud auditi kohustus. Selle regulatsiooni kohaselt laieneb raamatupidamise aastaaruande auditeerimiskohustus ka Tartu Hoiu-laenuühistule (edaspidi THLÜ), mis koos oma tütaretevõtjatega koostab igal aastal majandusaasta konsolideeritud aruande. On ilmselge, et kui seadusega pannakse isikutele kohustus, siis on riigi ülesanne tagada omalt poolt, et isikud saaksid selle kohustuse ka täita. Ometi oleme tänaseks olukorras, kus Eestis ei ole meie teada ühtegi audiitorit, kes nõustuks THLÜ raamatupidamise aastaaruannet auditeerima¹, samuti keelduvad audiitorid teiste hoiu-laenuühistute auditeerimisest, mis näitab sellise suhtumise mustrit. See on THLÜ-le juba kaasa toonud kahju tekkimise ning see kahju suureneb pidevalt:

- audiitorite keeldumine THLÜ auditeerimisest on tekitanud olukorra, kus THLÜ ilma oma süülise käitumiseta ei ole võimeline täitma seadusega temale pandud kohustust ning äriregister avaliku andmebaasina teavitab avalikkust sellest, et THLÜ auditeeritud raamatupidamise aastaaruanne on esitamata, toomata välja, mis (audiitorite keeldumine töö tegemisest) on tegelikult selle põhjuseks;
- eeltoodu omakorda on inimestes tekitanud kahtlust, et THLÜ ei ole omal süül suuteline majandusaasta aruannet esitama ja see põhjustab kahtluste tekkimist THLÜ majandusliku toimetuleku suhtes, mis aga ei vasta tõele.

Seega oleme jõudnud olukorda, kus seadus ühelt poolt küll kohustab äriühinguid oma aruandeid auditeerima, kuid riik ega audiitorid ei taga äriühingutele võimalust oma kohustust täita, mis võib viia isegi äriühingute äriregistrist kustutamiseni. Ja siis tõusetub küsimus, et kes on sellise olukorra tekkimise eest vastutav – fakt aga on, et äriühingutele kahju tekitamise korral peab keegi ka vastutama ja tekitatud kahju hüvitama.

¹ Oleme audiitori otsimisel välja saatnud üle 130 e-kirja erinevatele saajatele ning pole saanud ühtegi positiivset vastust ega ole isegi lisaküsimusi esitatud. Peamiselt on olnud kaks vastust - pole aega või pole HLÜ-de osas kompetentsi - või pole kirjale üldse vastatud. Nimekirjas on ka Eesti kõige mainekamad bürood (EY, PWC, KPMG, BDO, Grant Thornton).

Eelkirjeldatud probleemi põhjuseks on suure tõenäosusega juba aastaid kestev riigipoolne hoiu-laenuühistute põhjendamatu vaenamine ja nende (sisuliselt) kurjategijatena käsitlemine, sest kindlasti ei saa hoiu-laenuühistute (sh THLÜ konsolideerimisgrupi) auditeerimine olla keerulisem kui oluliselt suuremate konsolideerimisgruppide auditeerimine. Kui meie hinnang kujunenud olukorra põhjusele on õige, on kahetsusväärne, et audiitorid on kollektiivselt asunud toetama mõnede riigiasutuste levitatavat laimukampaaniat hoiu-laenuühistute suhtes. Leiame, et kuigi audiitorid on oma kutsetegevuses sõltumatud (AudS § 47), on tegemist siiski seaduse alusel ja täitmiseks loodud avalik-õigusliku ametiga, mis toob kaasa ka selgepiirilised kohustused oma tegevuse (sh tegevusetuse) eest, kus äriühingute kohta levitataval laimul ei tohi olla kohta.

Eeltoodust tulenevalt ja lähtuvalt „Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadusest“ palume Audiitorkogul selgitada:

- 1. Kas Audiitorkogu on teadlik ülalkirjeldatud probleemist? Kui jah, siis milline on Audiitorkogu hinnang tekkinud olukorra põhjus(t)ele?;*
- 2. Mida on Audiitorkogu teinud või kavatseb teha, et äriühingutel oleks võimalik täita neile seadusega pandud auditi kohustust ning kui kiirelt võime loota lahendust tekkinud olukorrale?*

Audiitorkogu vastus:

Audiitorkogu on teadlik, et viimasel ajal on mitmed ettevõtjad erinevatest tegevusvaldkondadest tõstatanud audiitorteenuste kättsaadavuse teema. Seda on tehtud nii avalikult meedias kui ka otse Audiitorkoguga ühendust võttes. Ka Audiitorkogu liikmed, nii vandeaudiitorid kui audiitorettevõtjad, on oma suhtluses Audiitorkoguga toonud esile, et varasemast enam on mitmed ettevõtjad nende poole pöördunud seoses sooviga saada pakkumisi audiitorteenuse osutamiseks.

Selline olukord tekkis mitme teguri koosmõjul, millest nimetame siin mõnda peamist:

- Kasvanud nõudlus audiitorteenuste järele: audiitortevgevuse seaduses on väljatoodud piirmäärad, mille ületamisel tekib ettevõttele audiitorkontrolli kohustus. Muuhulgas on sellisteks piirmääradeks ka ettevõtte müügitulud ja bilansimaht. Kuna Eestis on olnud viimastel aastatel kõrge inflatsioon, on see ka kaasa toonud ettevõtete bilansimahu ja müügitulu näitajate suurenemise tasemeni, kus need ületavad seaduses toodud kohustusliku audiitorkontrolli piirmäärasid.
- Eesti ettevõtete puudulik aruandlus-distsipliin: kuigi seadus on juba palju aastaid näinud ette kohustuse ettevõtetele esitada raamatupidamise aastaaruanne, vajadusel koos audiitori aruandega, kuus kuud peale majandusaasta lõppu registrile, on paljud ettevõtted seda efektiivsete sanktsioonide puudumisel ignoreerinud. Tegemist on olnud probleemiga mida mitmed riigiasutused aastate vältel uurisid ja proovisid lahendusi leida – vahest leebemaid (nö nügivaid), vahest karmimaid (nt trahvid). Paar aastat tagasi otsustas registripidaja hakata reaalselt täitma regulatsioonides ettenähtut, mille kohaselt pidi oma aruandluskohustust mitte täitva (ja seega avalikkust ettevõtluse kohta vajalikust infost ilma jätva ning ebaausat konkurentsieelist kasutava) ettevõtte peale esialgseid hoiatusi-trahve, kui aruannet endiselt ei esitata, registrist kustutama. Selline muudatus tabas paljusid ettevõtjaid, kes varem ei olnud täitnud ettevõtlusele seatud

tingimusi, ootamatult ning suurendas hüppeliselt nõudlust audiitorteenuse osutamise vastu varasemast veelgi lühemal ja kontsentreeritumal ajaperioodil.

- Nõuete kasv audiitorteenuse osutamisel: audiitortegevuse regulatsioon Eestis põhineb Euroopa Liidu õigusel, mis muuhulgas näeb ette rahvusvaheliste auditeerimisstandardite kohustuslikku kasutamist. Ettevõtluskeskkonna arenedes on arenenud ka auditeerimisstandardid, kahjuks muutudes ajapikku üha enam keerukamateks ning sisaldades üha rohkem nõudeid teenuse osutajale. Kuigi see on toonud kaasa ka suurema usaldusväärsuse audiitorkontrolli läbinud ettevõtlusandmete osas, on see paratamatult nõudnud audiitorteenuse osutajatelt üha rohkemate nõuetega kursisolekut ning nende täitmist. See aga omakorda on läbi mitme teguri vähendanud audiitorteenuste kättesaadavust:
 - o Üha rohkemate kohustuslike nõuete täitmisel saab audiitorettevõtja sama ressursi-baasi puhul teenindada vähem kliente
 - o Osad vandeaudiitorid pole pidanud perspektiivikaks uute lisanduvate nõuete valguses teenuse osutamist jätkata; mitmete puhul on siin oma rolli mänginud ka kõrge iga.

Eeltoodu tulemusel on oluliselt vähenenud audiitorteenuseid osutavate audiitorettevõtete arv. Kui 30.06.2011 seisuga oli selliseid ettevõtteid Eestis 200, siis seisuga 30.06.2025 vaid 112.

Audiitorkogu võimalused audiitorteenuse osutamist otseste meetoditega mõjutada (nt audiitori määramine) puuduvad, kuid kaudsete meetoditega on juba aastaid üritatud antud küsimusega tegeleda. Toome järgnevalt välja mõned peamistest sellesuunalistest tegevustest:

- Ligi kaks aastat tagasi algatas Audiitorkogu audiitortegevuse seaduse reformi. Selle eesmärgiks on seadus audiitoritele arusaadavamaks ning tegevust toetavamaks teha. Uue seaduse terviktekst on valminud ning järg on jõudnud Rahandusministeeriumiga läbirääkimisteni.
- Oleme kolm viimast aastat teinud koostööd audiitorettevõtjatega noorte meelitamiseks arvestusalale. Sellega seoses on valminud kampaanialeht audiitoriks.ee ning selle alusel on kevadperioodil toimunud reklaamid ning osaletud karjääripäevadel. Audiitorfirmade tagasiside kampaaniale on olnud väga positiivne, väidetavalt leitakse seeläbi häid uusi töötajaid ja praktikante. Järgmine selline kampaania toimub 2026. aasta algul.
- Oleme kogunud infot ja selgelt teadvustanud audiitorkonna-sisest jaotust kutsealal tegutsevateks ja mitte-tegutsevateks vandeaudiitoriteks. Täna on ligi 340-st vandeaudiitorist ligi 130 omab küll vandeaudiitori kutsetunnistust, kuid tegutseb muus valdkonnas ning ei osuta audiitorteenust. Oleme algatanud eraldi sellistele audiitoritele suunatud tegevusi ja suhtlust, et selgitada välja mitte-tegutsemise põhjuseid ning kutsuda neid taas teenust osutama. Ka siin näeme esimesi märke edust – viimase 12 kuu jooksul on teenuseid hakanud osutama rekordarv uusi audiitorettevõtjaid – 9 firmat. Tõsi, samal ajal on küll jätkunud vanemate audiitorfirmade turult lahkumise tõttu teenuseid osutavate firmade üldarvu väike kahanemine, kuid hindame, et see trend muutub lähiajal positiivseks.

Tartu Hoiu-laenuühistu selgitustaotlus jätkub:

Meie nägemuses oleks mõeldav nii seadusega sätestatud auditi kohustusega isikute ringi oluline kitsendamine, audiitorite survestamine oma ülesannete täitmisele (eeldame, et Audiitorkogul on siin mingit mõjujõudu) või kasvõi äriregistri kohustamine avaldada korrektset teavet auditeeritud aruannete mitteesitamise põhjuste kohta, mitte ähvardada oma kohustusi korrektselt täitvaid äriühinguid sanktsioonidega tegevuse või tegevusetuse eest, milles neil puudub vähimgi süü. Tõsi, seaduse muutmise oleks isegi sellekohase soovi korral tõenäoliselt liigselt aeganõudev ja see ei oleks probleemi kiireks lahendamiseks piisav.

- 3. Kas Audiitorkogu on kaalunud, et arvestades oma ülesandeid oleks tema kohus vähemalt teavitada avalikkust tekkinud probleemist ning selgitada, et auditi kohustuse mittetäitmine mõnede äriühingute poolt ei ole tekitatud mitte nende süül, vaid audiitorite keeldumise tõttu (või ka tööga ülekoormatuse tõttu) nende äriühingute majandusaasta aruandeid auditeerida?*

Audiitorkogu vastus:

Audiitorkogu on nii 2023. kui 2024. aastal pöördunud nii Justiitsministeeriumi kui kohtute registriosakonna poole, tuues välja asjaolud, mis neil aastatel võisid raskendada aruandluskohustuslastel õigeaegselt oma kohustusi täitmast ning esitades soovi, et register suhtuks olukorda mõistvalt. Lisaks on Audiitorkogu esindajad oma kirjutistes ja esinemistel korduvalt toonud välja, et audiitorteenuse osutaja leidmist peab alustama võimalikult varakult ning seda ei tohi jätta viimasele hetkele.

Audiitorteenuse osutamise keerukus ning regulatiivne koormus, ühes aeg-ajalt ettetuleva turbulentsusega reeglite seadmisel, ei ole võimaldanud audiitorettevõtjatel kasvatada nõu puhvrit, mis võimaldaks igal ajahetkel nõudluse muutusele koheselt reageerida. Audiitorteenuse osutamine on teadmiste-põhine ning selleks vajalike teadmiste ja kogemustega inimeste koolitamine võtab aega mitu aastat.

Iga-aastaselt leiab ligi kümme tuhat ettevõtjat oma ettevõttele audiitori, sh ka hoiu-laenuühistud. Äriregistri andmetel on paljud suuremad hoiu-laenuühistud ka oma 2024. aasta raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli teostaja leidnud. Soovitame kõigile, kes otsivad oma ettevõttele audiitorteenuse osutajat, tutvuda ka Audiitorkogu vastavasisulise artikliga, kus käime välja soovitusi selleks protsessiks: <https://www.auditorkogu.ee/est/news.auditiks-vormi:-audiitorkogu-metodoloogiakomisjoni-soovitused-audiitori-leidmiseks>

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt-Martin Arengu
Audiitorkogu president

Pärnu mnt 18 / 10141 Tallinn / +372 664 5180 / info@audiitorkogu.ee / www.auditorkogu.ee
Registrikood 74000151